

ret ederek ona, Fatma Aliye Hanım'ın *Nisvân-ı İslâm* adlı kitabında İncil'deki bir ifadeye dayanılarak Hz. Muhammed'in peygamberliğinin hristiyanların kutsal kitaplarında da yer aldığı yolunda bir iddia bulunduğunu hatırlatıp bu konudaki görüşünü sormuş; Ahmed Midhat Efendi de bu dostuna yalnız İncil'e göre değil Tevrat'a, hatta diğer bazı tarihî kaynaklara göre de Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderileceğinin bilinmekte olduğu cevabını vermiş ve böylece aralarında bu konu ile ilgili uzun bir konuşma geçmiştir. İşte *Beşâir* bu konuşmanın tanzim ve tertibiyle meydana gelmiştir.

Asıl konuya geçilmeden kitabın "Medhal-i Muhâvere" adını taşıyan bölümünde eski ve yeni kaynaklardan iktibaslar yapılarak Ahd-i Atık ve Ahd-i Cedîd'in muhtevasının tahrif edildiği belirtilmiş, bu tahrifin delilleri ve sebepleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ayrıca Kur'ân-ı Kerim'in sıhhatinin delilleri ve bu vesile ile hadis *tedvîn** usullerinin sıhhati de anlatılmıştır.

Kitabın iki ana bölümünden "Beşâir-i Târîhiyye" üç bahis olarak ele alınmıştır. Bunlardan "Beşâir-i Sâbiyye"de İran'daki Tâk-ı Kısra'nın burçlarının yıkılması, Seyf b. Züyezen hikâyesi ve Kus b. Sâide'nin nutku gibi hadiseler anlatılmıştır. "Beşâir-i İsrâiliyye"de Bi'rînâbiga, Hazreciler, Abdullah b. Selâm'ın müslüman oluşu, Selâm b. Mişkem ve Muhayrik hadiseleri, Evs kabilesi ulemâsının kararı zikredilmiştir. "Beşâir-i Nasrâniyye"de ise Hz. Peygamber'in çocukluğunda mârûz kaldığı bir göz ağrısını iyileştirmesi için kendisine başvurulmuş hristiyan tabip, ayrıca rahip Bahîrâ ve Nastûrâ, Varaka b. Nevfel, rahip Addâs, Bizans İmparatoru Herakleios, Habeş Kralı Necâşî ile ilgili vak'alara temas edilmiş, böylece Kitâb-ı Mukaddes dışında Hz. Muhammed'in peygamberliğini müjdeleyen işaretler nakledilmiştir.

"Beşâir-i Kitâbiyye" adını taşıyan ikinci bölüm de iki bahiste ele alınmıştır. Bunlardan "Beşâir-i Tevrâtiyye"de Tekvîn, 17/20; Tesniye, 18/17-18; 32/21; 33/2; Habakkuk, 3/3, Hz. Muhammed'in risâletine delil olarak ileri sürülmüştür. Müellif "Beşâir-i İnciliyye" başlıklı kısımda da Matta, 3/2; 4/17, 23; 6/10; 21/33-45 ile Yuhanna, 14/15-16, 30; 15/26; 16/7'yi Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderileceğine dair

birer işaret olarak gösterir. Ahmed Midhat Efendi bu pasajlarda özellikle "melekûtü's-semâvât" ve "Paraklit" üzerinde durur. Ona göre "melekûtü's-semâvât" risâlet-i Muhammediyye, Paraklit ise Hz. Muhammed'in diğer bir adı olan Ahmed'dir. Müellif bu arada Barnabas İncili'nden de bahseder.

Beşâir, Hz. İsa ile Hz. Muhammed'in hayatta iken peygamberliklerini tasdik edenlerin sayılarının, inanç güçlerinin ve fedakârlıklarının mukayesesini ihtiva eden bir hâtime ile son bulur.

Küçük boy 682 sayfa olan eserde bütün bu konular oldukça ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Bunda Ahmed Midhat Efendi'nin kendisine mahsus sohbet üslûbunun, zaman zaman aşırılığa varan anlatış tarzının da tesiri vardır. Ancak bu tarz, devrinde medrese kültürüne sahip olmayanların da bu konuları kolaylıkla anlamalarını sağlamış olmalıdır. Ahmed Midhat, Katolik dostunun itirazlarını da kitabına koyarak bir çeşit cedel veya diyalog yolunu tutmuştur. Müellif ayrıca hem zamanının hem de önceki asırların konuyla ilgili tefsir, tarih vb. kitaplarını, çok defa sayfa kayıtlarıyla kaynak olarak zikretmiştir.

Beşâir-i Sıdk-ı Nübüvvet-i Muhammediyye, bilhassa geçen asırda Batı kültürüyle sathî bir şekilde karşılaşmış olan bir kısım Osmanlı aydınları ve özellikle gençleri üzerinde, Hz. Muhammed'in "beşâret"i (peygamber olacağının önceden müjdelenmesi) konusunda daha çok hristiyan misyonerleri tarafından yaratılan şüpheleri dağıtması bakımından tesirli, kolay anlaşılır ve halk seviyesinde değerli bir eser olmuştur.

Beşâir iki defa basılmıştır (İstanbul 1312, 1317).

M. ORHAN OKAY

BEŞÂİRÜ'n-NÜBÜVVE

(بشائر النبوة)

Genel olarak Hz. Muhammed'in nübüvvetini doğrulayan belgeler, özel olarak da önceki kutsal kitaplarda onun peygamberliğini müjdeleyen metinler anlamında kullanılan bir terim.

Beşâir, "sevinmek ve sevindirmek" anlamındaki *beşr* kökünden türeyen ve "sevindirici haber, müjde" mânasına gelen *bişârenin* çoğuludur. Beşâirü'n-nübüvve tamlamasındaki "nübüvve"den mak-sat da özel olarak Hz. Muhammed'in

peygamberliğidir. Buna göre beşâirü'n-nübüvve, "Hz. Muhammed'in peygamberliğini haber veren, onun hak peygamber olduğunu doğrulayıp belgeleyen çeşitli olaylar, mucizeler ve haberler" anlamına gelir. Bunlar için a'lâmü'n-nübüvve, delâilü'n-nübüvve gibi başka tabirler de kullanılmaktadır (bk. DELÂİLÜ'n-NÜBÜVVE). Ancak beşâirü'n-nübüvve daha çok, ilk devirlerden itibaren Hz. Muhammed'in nübüvvetini reddeden Ehl-i kitap'a karşı müslüman âlimlerin ortaya koyduğu delillerin başında yer alan ve Hz. Muhammed'in nübüvvetinin önceki ilâhî kitaplarda da söz konusu edilip haber verildiğini belgeleyen metinler için kullanılmaktadır.

Dinler tarihi araştırmaları göstermiştir ki Kuzey Amerika kıtası yerli kavimleri de dahil olmak üzere ilkel kabile dinleriyle eski Mısır, İran ve Çin dinlerinde, Hinduizm, Budizm, Yahudilik ve Hristiyanlık'ta ileride geleceği kabul edilen bir kurtarıcı (mesih, mehdî) inancı mevcuttur. Kur'ân-ı Kerim'de vahye dayalı oldukları açıkça bildirilenler dışındaki dinlerden her birinin ilâhî kaynakla ilişkisi, vahiy unsuru taşıyıp taşımadığı, özellikle bu dinlerdeki "kurtarıcı" inancıyla bu kurtarıcının Hz. Muhammed olduğunu güçlü bir şekilde hatırlatan bilgilerin nereden kaynaklandığı bilinmemektedir. Kur'ân-ı Kerim'in Hz. Muhammed veya onun dini hakkında haberler bulunduğuna işaret ettiği "eskilerin kitapları" ifadesinden (eş-Şuarâ 26/196) yahudi ve hristiyan kutsal kitapları dışındaki eski dinî metinlerin de kastedilip edilmediği belli değildir. Ancak en eski dönemlerden itibaren hemen bütün dinlerde bir kurtarıcı müjdesinin bulunduğu tarihî bir gerçektir. Nitekim Zerdüştinin kutsal kitabı olan Zend - Avesta'da Saoşyant adında birinin geleceği, bütün insanlara rehberlik edip onları ıslah edeceği ve putları kıracağı müjdelenmektedir (M. Hamîdullah, s. 375). Müfessirler Zerdüştin müjdelediği bu kişinin Hz. Muhammed olduğunu ifade etmektedirler. Saoşyant kelimesi "âlemlere rahmet" anlamındadır. Hz. Muhammed de Kur'ân-ı Kerim'in beyanına göre âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir (el-Enbiyâ 21/107).

Hint kutsal kitaplarından Veda ve Puranalar'da çölden "övlümüş" (Muhammed) adında bir bilgenin çıkacağı, "araba"sının semaya ulaşacağı (mi'rac), büyük zaferlerinden birini 300 (Bedir Savaşı), bi-

rini de 10.000 kişiyle (Mekke'nin fethi) kazanacağı bildirilmektedir. Kalnki Pura-na'da ise babasına "Allah'ın kulu" (Abdullah), annesine "güvenilir" (Âmine) denileceği, bir kum diyarında dünyaya geleceği ve doğduğu şehrin kuzeyine sığınacağı (Medine'ye hicret) belirtilmektedir (M. Hamîdullah, s. 375).

Budizm'in kurucusu Buda Mettaya veya Maitreya adında birinin geleceğini, kendisinin başlattığı işi tamamlayacağını müjdelemiştir. Maitreya "merhamet, rahmet" ve "sevimli" demektir. Kur'an-ı Kerîm de Hz. Muhammed'in âlemler için rahmet vesilesi ve müminlere karşı şefkatli ve merhametli olduğunu bildirmektedir (et-Tevbe 9/128).

Kur'an-ı Kerîm Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderileceğinin Tevrat ve İncil'de yazılı olduğunu ifade etmekte (el-Bakara 2/146; el-A'râf 7/157) ve Hz. İsa'nın onu müjdelediğini haber vermektedir: "Meryem oğlu İsa da şöyle demişti: Ey İsrâilîoğulları! Ben Allah tarafından size gönderilmiş bir elçiyim; benden önce gelen Tevrat'ı doğrulamakta ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdelemekteyim" (es-Saf 61/6).

Yahudi kutsal kitabı Ahd-i Atîk'te Kur'an-ı Kerîm'i doğrular mahiyette birçok peygamber tarafından verilen müjdelere yer almaktadır. Nitekim Hz. İbrâhim (Tekvîn, 12/1-3), Hz. Ya'kûb (Tekvîn, 49/10), Hz. Mûsâ (Tesniye, 18/18; 33/2), Hz. Dâvûd (Mezmur, 45/3-18), İşaya (İşaya, 21/6-7, 13-16; 42/9 vd.; 43/1, 6), Daniel (Daniel, 2/31-32; 7/13-14), Habakkuk (Habakkuk, 3/3) bu tür müjdelere yer vermişlerdir. Ahd-i Atîk külliyyatının son kitabı olan Malaki'de, "İşte habercimi gönderiyorum..." (Malaki, 3/1) denilmekte ve kitap, "İşte rabbın büyük ve korkunc günün gelmeden önce ben size Peygamber İlyâ'yı göndereceğim" (Malaki, 4/5) vaadiyle son bulmaktadır. Yahudiler Ahd-i Atîk'te yer alan bu müjdelerin onlarca beklenen mesîh'i ifade ettiğine inanırlar. Hristiyanlar ise bu ifadelerin Hz. İsa'ya delâlet ettiğini ileri sürerler. İncil'lerde de gelecek olan peygamber müjdelenmiştir (Yuhanna, 1/21; 14/15-16; 15/26-27; 16/7-16). Ancak bu hristiyanlara göre "kutsal ruh", müslümanlara göre ise Hz. Muhammed'dir (bk. FA-RAKLÎT).

Müslüman âlimler, daha ilk dönemlerden itibaren, Hz. Muhammed'in gele-

ceğinin Tevrat ve İncil'de yazılı olduğunu dair Kur'an'daki haberi (el-A'râf 7/157) belgelendirmek amacıyla yahudi ve hristiyan kutsal kitaplarını incelemeye başlamışlardır. Bu çalışmalar, yine Kur'an-ı Kerîm'de verilen Ehl-i kitap'ın kutsal kitaplarını tahrif ettiklerine dair bilgilerle paralel yürütülmüş, Hz. Muhammed'in geleceğinin müjdelenmesiyle Kitâb-ı Mukaddes'in tahrifi şeklindeki iki olaydan biri diğerinin sebep veya sonucu olarak ele alınmıştır. İslâm tarihi boyunca müslüman âlimlerle Ehl-i kitap arasında cereyan eden münazara ve yazışmalarla kaleme alınan reddiyelerde üzerinde durulan en önemli konu tahrif ve beşâir meseleleri olmuştur. Müslümanlara göre Tevrat ve İncil'de Hz. Muhammed'in müjdelenmesiyle ilgili olarak yer alan pasajlardan bazıları şunlardır: Tekvîn, 17/20; 49/10; Tesniye, 18/17; 32/21; 33/2; Mezmur, 45, 149; İşaya, 21/6-9; 42/9-17; 54; 60/1-7; 65/1-6; Daniel, 2/31-45; Matta, 3/2; 4/17; 6/10; 10/7; 13/31-32; 20/1-16; 21/33-44; Luka, 9/2; 10/9; Yuhanna, 14/15-16; 15/26; 16/7-8, 13-14.

Diğer taraftan ilk dönemlerde müslüman olmuş yahudilerin kendi beyanları ile ashabın onlardan duyup naklettikleri haberler de Hz. Muhammed'in vasıflarıyla ilgili olan, ancak bugünkü Tevrat'ta bulunmayan çeşitli bilgiler ihtiva etmektedir. Buhârî'nin naklettiğine göre ashtaptan Abdullah b. Amr'a Allah Resulü'nün Tevrat'taki vasıfları sorulmuş, o da şöyle cevap vermiştir: "Allah'a yemin ederim ki Hz. Peygamber Kur'an'daki vasıflarıyla Tevrat'ta da anılmış ve: Ey peygamberim! Şüphesiz biz seni hakka şahit, müjdecî, korkutucu olarak gönderdik. Sen elbette benim kulum ve peygamberimsin. Ben sana 'mütevekkil' adını verdim buyurulmuş; bu peygamberin kaba ve kötü huylu, katı kalpli olmaya-acağı, çarşı pazarda çığırkanlık etmeyeceği, kötülüğe kötülükle karşılık vermayacağı, aksine kötülüğü af ve hoşgörüyle karşılayacağı bildirilmiştir" (Buhârî, "Büyü"n", 50, "Tefsîr", 48/3; Müsned, II, 174).

Kur'an-ı Kerîm'den önceki bütün dinî metinler Allah'ın bir elçisinin, bir kurtarcının geleceğini müjdelemişken sadece Kur'an-ı Kerîm'de gelecek için böyle bir haber yer almamıştır. Çünkü Kur'an, "Muhammed sizin içinizden herhangi birinin babası değildir; o yalnız Allah'ın resulü ve peygamberlerinin sonuncusu-

dur" (el-Ahzâb 33/40) demek suretiyle Hz. Muhammed'in son peygamber olduğunu bildirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, II, 174; Buhârî, "Büyü"n", 50, "Tefsîr", 48/3; Ali b. Rabben et-Taberî, *ed-Dîn ve'd-devle* (nşr. Âdil Nüveyhiz), Beyrut 1979, s. 65-76, 130-189; Ebû'l-Fazl el-Mâlikî, *Müntehabü'l-celîl min tehcîlî men harrefe'l-İncil*, Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb, nr. 5, vr. 109^a. 116^a; Şehâbeddin Karâfî, *el-Ecvibetü'l-fâhire 'ani'l-es'letil-fâcire* (nşr. Bekir Zeki Avz), Kahire 1987, s. 415-464; İbn Teymiyye, *el-Cevâbü's-şahîh*, Kahire 1964, III, 299; IV, 35; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Hidâyetü'l-hayârâ fi evcibetü'l-Yehûd ve'n-Naşârâ*, Kahire 1407/1987, s. 43-47, 75-84, 90-111, 149-150, 160; Abdullah b. Abdullah et-Tercümân, *Tuhfetü'l-erib fi'r-red alâ ehli's-salib* (trc. Mehmed Zihni), İstanbul 1304/1886, s. 100-111; İzzeddin Efendi, *Hak ve Bâtil* (trc. Osman Cilacı), Konya 1975, s. 121-126; İbrâhim Müteferrika, *Risâle-i İslâmiyye* (haz. Halil Necatioğlu), Ankara 1982, s. 38-45; Rahmetullah el-Hindî, *İzhârü'l-hak*, Kahire 1406/1986, II, 183-300; Ahmed Midhat, *Beşâir-i Sıdk-ı Nübüvvet-i Muhammediyye*, İstanbul 1312; Nebhânî, *Hüccetullah 'ale'l-âlemîn*, Beyrut 1316, s. 81-216; Abdülâhad Dâvûd, *İncil ve Salib*, İstanbul 1329, s. 38-68; a.mlf., *Muhammed in the Bible*, Doha 1980; İzhâhu'l-meknûn, I, 182-183; M. H. Durrani, *Muhammed (S. A. W.), the Biblical Prophet*, New Delhi 1985; Ekrem Sarıkoğlu, *Dinlerde Mehdi İnancı ve Tasavvurları* (doçentlik tezi, 1976), DİA Ktp., nr. 4013, s. 9-14; A. H. Vidyarthi — U. Ali, *Muhammed in Parsi, Hindoo and Buddhist Scriptures*, New Delhi 1983; M. Hamidullah, *Le Saint Coran*, Paris 1989, s. 60, 375; İbrâhim Halil Ahmed, *Muhammed fi't-Tevrât ve'l-İncil ve'l-Kur'an*, Kahire, ts., s. 33-53; Moise Schwab, "Les Non-Musulmans dans le monde de l'Islam", *RMM*, sy. 6 (1908), s. 625-633.

MEHMET AYDIN

BEŞÂKİRD

(بشکرد)

Güneydoğu İran'da coğrafi bölge.

Beşâkird (Beşâgird) batıdan Hürmüz boğazının doğu kıyısı, güneyden Umman denizi ve kuzeyden ortasında sığ, çevresi sazlık bataklıklarla kaplı tuzlu Cez Mürîyân gölünün yer aldığı aynı addaki kapalı depresyonla sınırlanır. Doğuda Mekran bölgesinin İran toprakları içinde kalan batı yarısının iç kesimini içerir. Genel olarak doğu-batı doğrultusunda uzanan, yer yer 2000 metreye varan ve hatta 2000 metreyi geçen dağlar (Cez Mürîyân'ın güneyinde dik yamaçlarla âniden yükselen Kūhhâ-yi Beşâkird dağlarında Kūh-i Kūhrân tepesi 1950 m. onun güneyinde Gūh Kūh 2100 m.) ve platolarla kaplı, vadilerle fazla yarılmış bir bölge-